

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HRANT DİNK VAKFI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/29443)

Karar Tarihi: 12/6/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan	: Basri BAĞCI
Üyeler	: Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR
Raportör	: Hasan HÜZMELİ
Başvurucu	: HRANT DİNK VAKFI
Vekili	: Av. Zeynep AYDIN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, gerçekleştirilmesi planlanan bir etkinliğin hukuka aykırı olarak yasaklanmasının başvurusunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/7/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu Hrant Dink Vakfı (Vakıf), 2007 yılında İstanbul'da kurulmuş olan ve tüzel kişiliği bulunan bir vakıftır. Kuruluş belgesine göre Vakıf; toplumda ekonomik, sosyal ve kültürel olarak güvenli ve sağlıklı bir ortamın ve demokratik yurttaşlık bilincine sahip kültürel çeşitliliğe ve farklılıklara saygılı bireylerin gelişmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Vakıf; bu amaç doğrultusunda faaliyetlerini kültürler arası diyalogun artması, her türlü ayrımcılığın giderilmesi, kuşaklar arası iletişimin iyileştirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, eğitim ve iletişim olanaklarının artırılması, toplumda barış ve uzlaşma kültürünün benimsenmesi ve sürdürülebilir kalkınma anlayışıyla yoksulluğun azaltılması ve özellikle çocuklar, gençler, engelliler ve kadınlar gibi dezavantajlı kesimlerin yaşam kalitelerinin iyileştirilmesi yönünde programlar geliştirmek ve hizmetler sunmak olarak belirlemiştir.

6. Vakıf 18-19 Ekim 2019 tarihlerinde Kayseri'de "*Kayseri ve Çevresi: Toplumsal, Ekonomik ve Kültürel Değişimin 100 Yılı, 1850-1950*" konulu bir konferans düzenlemek istemiştir. Vakıf bu amaçla Marmara Üniversitesi, Bilgi Üniversitesi, Nebraska Üniversitesi, Harvard Üniversitesi, California Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi, İllionis Üniversitesi, Paris Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi öğretim elemanlarından oluşan bir komite tertip etmiş; söz konusu komite başta Türkiye olmak üzere Amerika, Fransa, Yunanistan ve Ermenistan'dan yirmiden fazla bilim insanının başvurusunu kabul etmiştir.

Tebliğlerden bazılarının başlıkları şöyledir:

"Kıtlık Günlerinde Kayseri ve Talas: Bartlett Ailesinin Günlükleri (1873–1875)", "20. Yüzyılda Tomarza Ermenileri: Bir Aile Arşivinin 'Küresel Mikrotarihi'", "Şer'iyye Sicillerine Göre 19. Yüzyılın Son Yıllarında Kayseri'de Aile Yapısı", "19. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı'da Merkezi ile Taşra Arasındaki İktidar İlişkileri ve Yerel Demografi: Bereketli Madeni Örneği", "Şiddet ve Sermaye: 1900'lerin Başında Kayseri Bölgesindeki Halı Üretimi Üzerine Yeniden Düşünmek", "Kilikya Katliamı Öncesinde ve Esnasında Kayseri'de Etno-Dinsel İlişkiler", "1909 Adana Olayları ve Kayseri Sancağı", "Osmanlı Ermenileri, Kayseri'deki Amerikalı Misyonerler ve Zekai Apaydın", "Unutulmuşluktan Hatırlanmaya: Güney Ürdün'deki Ermeni Kadınların Dinî İnancı ve Aşiret Yapısı", "Osmancılıktan Helenizme: Karamanlı Rum Kimliği ve Rumlar Arasındaki İdeolojik Yönelimler (1850–1923)", "Kapadokya'nın Protestan Rumları", "Toprak Türk'ün, Taş Rum'un: 1850 Yılında Kayseri'deki Ayios Nikolaos Rum Ortodoks Kilisesi'nin Yeniden İnşası Konusunda Rumlar ile Ermeniler Arasında Yaşanan Çatışmalar", "Kayseri'de Ermenilerin Eğitim Hayatı", "Muhafif Bir Osmanlı Entelektüeli: Teodor Kasap", "Sersem Kocanın Kurnaz Karısı ya da Yorgaki Dandini'den Himmet Ağa'ya Bir Dönüşüm Hikâyesi"

7. Başvurucu Vakfın yetkilileri Kayseri Valiliğini (Valilik) ziyaret ederek bilgilendirmek için 9/9/2019 tarihinde randevu talebinde bulunduğunu ifade etmiştir. Başvurucu'nun iddia ettiği göre, Valilik bu talebe uzun süre cevap vermemiş, 23/9/2019 tarihinde Kayseri Vali yardımcısı N.A, anılan konferansın yapılmasının uygun olmadığını şifahen Vakfa iletmıştır. Başvurucu Vakıf, 27/9/2019 tarihinde konferans gerçekleştirme talebini Valiliğe yazılı olarak bildirmiştir. Anılan yazıda konferans amacının, Türkiye'nin farklı kentlerinde yaşanan toplumsal, ekonomik, politik ve kültürel değişimlerin anlaşılması ve bu konuda yapılan yeni çalışmaların duyurulması hedeflendiği açıklanmıştır. Bu amaçla yapılacak konferans sonunda konuşmaların kalıcı hale getirilmesi ve yeni araştırmalara kaynak sağlanması amacıyla sunumların kitaplaştırılacağı da ifade edilmiştir. Daha önce de birçok ilde gerçekleştirildiğini ve pek çok yabancı ülke bilim komitelerinin de bu konferansa katıldığını belirten başvurucu, etkinliğin bu seferinde Kayseri'de gerçekleştirmek istediğini iletmiştir.

8. 1/10/2019 tarihinde Valilik 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 17. maddesi, 2911 sayılı Kanun'un Uygulanmasına Dair Yönetmeliğin 23. maddesi ile 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesinin (A) ve (C) fıkraları uyarınca yapılması planlanan konferansı il sınırları içerisinde süresiz şekilde yasaklamıştır. Yasaklama gerekçesinde, konferansa katılacak bir akademisyenin yapmayı planladığı sunumunun konu başlıklarının Vakfın amaçlarına uygun olmadığını, bu nedenle kamu güvenliğine ve suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike yaratacağını değerlendirmiştir.

Anılan yasaklama kararının ilgili kısmı şöyledir :

" Valiliğimize yapılan bilgilendirmeler ile Hrant Dink Vakfı resmi internet sitesinde 18-19 Ekim 2019 tarihlerinde ilimizde 'Kayseri ve Çevresi: Toplumsal, Ekonomik ve Kültürel Değişimin 100 Yılı, 1850-1950' konulu Panel-Konfrans düzenleneceği anlaşılmıştır.

...

Mezkur Vakfın internet sitesinde, planlanan konferansın akademik komitesinde yer alan [B.A] isimli akademisyenin, Emniyet Müdürlüğümüze verdiği konferans konu başlıklarının: 'Kayseri'den çölün kenarına sürgünler, soykırımın tarihçesi, Kayseri bölgesinde Ermenilerin sürgün sürecinin hazırlanması, 1909 Adana katliamı ve Kayseri'ye etkileri, Kilikya katliamı sırasında ve öncesinde Kayseri'deki etnik ilişkiler' şeklinde olduğu görülmüştür.

Bu konuların yukarıda belirtilen vakıf amaçlarına uygun olmadığı bu nedenle kamu güvenliğine ve suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlikeleri ortaya çıkaracağı değerlendirilmiştir.

Düzenlenmek istenilen panel-konferansın ... maddesine istinaden ilimiz sınırları içerisinde sair yer ve zamanlarda yapılmasının YASAKLANMASI, ilgili mevzuatlar kapsamında belirtilen emir ve yasalara uymayanlar hakkında gerekli yasal işlemlerin yapılması..."

9. Başvurucu 20/11/2020 tarihinde yasaklama işleminin iptali talebiyle Kayseri 2. İdare Mahkemesine (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde; planlanan konferansın vakfın amacına uygun olduğunu, etkinliğin 2911 sayılı Kanun'daki "istisnalar" kapsamında olup anılan Kanun hükümlerine tabi olmadığını, yasaklama gerekçesinde yer alan konunun sunum yapılacak başlıklar arasında yer almadığını iddia etmiştir. Ayrıca yasaklamaya dayanak konu başlığının bilimsel bir toplantıda tartışılmasının kamu düzenini ne şekilde tehlikeye düşüreceğinin idarece somut olarak ortaya konulmadığını belirtmiştir. Bunun yanında başvurucu; amaç, yetki ve sebep unsuru yönünden hukuka aykırı olan süresiz yasaklama kararı ile Vakfın Anayasa ve yasalarla güvence altına alınan haklarının kullanılamaz hâle getirildiğini ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. İdare Mahkemesi 26/2/2020 tarihinde işlemin iptaline ilişkin davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; sunum yapılacak konu başlığının Vakfın amacına uygun olup olmadığı ile kamu güvenliğine ve suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlikeye neden olup olmayacağı yönünden idari işlem değerlendirilmiştir. Kararda, "Soykırımın Tarihçesi, 1909 Adana Katliamı, Kilikya Katliamı" şeklindeki konu başlıklarının Vakfın amaçları arasında yer alan kültürler arası diyalogun artması, her türlü ayrımcılığın giderilmesi ve toplumda barış ve uzlaşma kültürünün benimsenmesi hedefleriyle örtüşmediği aksine kültürler arası diyalogun azalmasına, ayrımcılığa ve toplumdaki barış ve uzlaşma kültürünün olumsuz etkilenmesine sebebiyet vereceği ifade edilmiştir. Ayrıca, soykırım ve katliamın gerçekleştirildiğinin kabulü için tarihsel ve hukuksal yönden tespitin varlığının şart olduğu ve bu yönde bir tespit bulunmadığı belirtilmiş, gerçekleştirilmesi planlanan konferansın konu başlıklarının Vakfın amacına hizmet etmediği kabul edilmiştir. Öte yandan İdare Mahkemesi, anılan isnatlarla yapılacak konferansın ve konferans sonrasında hazırlanacak sonuç bildirgesinin kamuoyuna yansımaları hâlinde şiddet olaylarına sebebiyet vereceğini ve kamu düzeninin bozulmasının muhtemel olduğunu değerlendirmiştir. Kararda, idarenin sadece belirtilen konu başlıkları ile yapılacak konferansı yasakladığı bu nedenle Vakfın faaliyetlerinin kısıtlanması anlamına gelmediği belirtilerek idarenin kanuni yetkisi kapsamındaki işleminde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...Bakılan davada, dava konusu işlemin, planlanan konferansın akademik komitesinde yer alan B.A. adlı akademisyen tarafından Kayseri İl Emniyet Müdürlüğü'ne verilen, yapılacak konferansa ait "Kayseri'den çölin kenarına sürgünler, soykırımın tarihçesi, Kayseri bölgesinde Ermenilerin sürgün sürecinin hazırlanması, 1909 Adana katliamı ve Kayseri'ye etkileri, Kilikya katliamı sırasında ve öncesinde Kayseri'deki etnik ilişkiler" şeklindeki konu başlıklarının, Vakfın amacına uygun olmadığı ve kamu güvenliğine ve suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlikeleri ortaya çıkaracağı gerekçeleri ile tesis edildiği görüldüğünden, bu kapsamda her bir gerekçe yönünden yapılacak değerlendirme ışığında uyumsuzluk irdelendiğinde;

1-Konu başlıklarının Vakfın amacına aykırılığı yönünden; Hrant Dink Vakfı'nın Amacının (Vakıf Senedi 3. Madde): "Vakıf, toplumda ekonomik, sosyal ve kültürel olarak güvenli ve sağlıklı bir ortamın ve demokratik yurttaşlık bilincine sahip, kültürel çeşitliliğe ve farklılıklara saygılı bireylerin gelişmesine katkıda bulunmayı amaçlar. Bu kapsamda, kültürler arası diyalogun artması, her türlü ayrımcılığın giderilmesi, kuşaklar arası iletişimin iyileştirilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, eğitim ve iletişim olanaklarının artırılması, toplumda barış ve uzlaşma kültürünün benimsenmesi ve sürdürülebilir kalkınma anlayışıyla yoksulluğun azaltılması ve özellikle çocuklar, gençler, özürllüer ve kadınlar gibi dezavantajlı kesimlerin yaşam kalitelerinin iyileştirilmesi yönünde programlar geliştirir ve hizmetler sunar." olarak belirlendiği, yukarıda yer verilen soykırımın tarihçesi,1909 Adana katliamı, Kilikya katliamı gibi konu başlıklarına yer verilmek suretiyle yapılacak olan konferansın, yukarıda yer verilen Vakfın amaçları arasında yer alan kültürler arası diyalogun artması,her türlü ayrımcılığın giderilmesi ve toplumda barış ve uzlaşma kültürünün benimsenmesi hedefleriyle örtüşmediği, bilakis amaçlanan hedefin aksine, kültürler arası diyalogun azalmasına, ayrımcılığa ve toplumdaki barış ve uzlaşma kültürünün olumsuz yönde etkilenmesine sebebiyet vereceği, kaldı ki katliam ve soykırım ifadeleri ile uluslararası mevzuat ile de suç olarak kabul edilen unsurlara işaret edildiği, soykırım suçunun maddi- manevi unsurlarına ve tanımına, Birleşmiş Milletlerde 9 Aralık 1948 tarihinde 260 A (III) sayı ile kabul edilen Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesinin 2. maddesinde yer verildiği, Sözleşmenin 2.maddesine göre:

'Bu Sözleşme bakımından,

- ulusal,
- etnik,
- ırksal veya dinsel bir grubu
- veya o gruba mensup olanların tümünü veya bir kısmını

• yok etmek kastıyla öldürmek gibi ... fiillerden herhangi birinin, soykırım suçunu oluşturacağına düzenlendiği, katliam kelimesinin de benzer bir şekilde topluca öldürme, toplu kırım anlamına geldiği, her iki fiilin de ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grup aleyhine gerçekleştirildiğinin kabulü için, gerek tarihsel gerekse hukuksal yönden bir tespitin var olmasının gerektiği, konu başlıklarında yer alan bahse konu soykırım ya da katliam isnatları ile ilgili olarak bu yönde bir tespitin var olmadığı, bu kapsamda da yapılacak olan konferansa ait konu başlıklarının, Vakfın amacı ile paralellik arz etmediği değerlendirildiğinden; dava konusu işleminde bu gerekçe yönünden hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.'

2- Konu başlıklarının kamu güvenliğine ve suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlikeleri ortaya çıkaracağı yönünden; Yukarıda 1 nolu gerekçe başlığı altında yapılan değerlendirmelerde de yer verildiği üzere, katliam ve soykırım isnatları ile yapılacak konferansın, gerek konferans öncesi ve esnasında gerekse konferans sonrasında hazırlanacak sonuç bildirgesinin kamuoyuna yansımaları sonrasında şiddet olaylarına sebebiyet vermesinin olası olduğu, bu yönüyle kamu düzeni ve genel sağlığının bozulabileceği, gerek toplumun, gerekse konferans katılımcılarının korunması amacıyla ve yasal düzenlemelerin tanıdığı yetki çerçevesinde davalı idarece tesis edilen dava konusu işlemde, bu gerekçe yönünden de hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Diğer taraftan davacı tarafça, planlanan konferansta sunulacak tebliğlerin konu başlıkları arasında, davalı idare yazısında belirtilen konu başlığını taşıyan bir sunum bulunmadığı iddia edilmiş ise de; davacı tarafça dava dilekçesi ekinde (ek:7) sunulan konferans programı incelendiğinde; panelin 18 Ekim tarihli 3. oturumundaki konu başlıklarından birinin "Genevieve Du Val Irvin-Soykırımın Vakanüvisi" olduğu, 4. oturumundaki başlıklarından birinin ise "Kilikya Katliamı Öncesinde ve Sırasında Kayseri'de Etnik İlişkiler" olduğu anlaşıldığından, davacı tarafın bu yöndeki iddiasına itibar edilmemiştir.

Öte yandan; dava konusu işlemle getirilen süresiz yasaklama kararı nedeniyle Vakfın Anayasa ve yasalarla güvence altına alınan haklarının kullanılamaz hale geldiği ve başta ifade özgürlüğü olmak üzere, toplanma ve örgütlenme, fikir edinme ve akademik özgürlük gibi çok sayıda özgürlüğün ihlal edildiği iddia edilmiş ise de; dava konusu işlemle bahse konu konu başlıkları ile yapılacak konferansın sair yer ve zamanda yapılmasının yasaklandığı, yasaklama kararının genel olarak Vakfın faaliyetlerinin kısıtlanması sonucunu doğurmadığı değerlendirildiğinden, bu yöndeki davacı taraf iddialarına da itibar edilmemiştir.

..."

11. Başvurucu, davanın reddine ilişkin karara karşı istinaf talebinde bulunmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi 19/3/2021 tarihinde istinaf başvurusuna konu mahkeme kararının kaldırılması nedeni bulunmadığından istinaf talebini kesin olarak reddetmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

12. 2911 sayılı Kanun'un "Amaç ve kapsam" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanun; toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller ile gerçek ve tüzel kişilerin düzenleyecekleri toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yerini, zamanını, usul ve şartlarını, düzenleme kurulunun görev ve sorumluluklarını, yetkili merciin yasaklama ve erteleme hallerini, güvenlik kuvvetlerinin görev ve yetkileri ile yasakları ve ceza hükümlerini düzenler."

13. 2911 sayılı Kanun'un "*İstisnalar*" kenar başlıklı 4. maddesi şöyledir:

"Aşağıda belirtilen toplantı ve faaliyetler bu Kanun hükümlerine tabi değildir.

a) Siyasi partilerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, vakıfların, derneklerin, ticari ortaklıkların ve diğer tüzelkişilerin özel kanunlarına ve kendi tüzüklerine göre yapacakları kapalı yer toplantıları,

...

c) Spor faaliyetleri ile bilimsel, ticari ve ekonomik amaçlarla yapılan toplantılar,

..."

14. 2911 sayılı Kanun'un "*Toplantının ertelenmesi veya bazı hâllerde yasaklanması*" kenar başlıklı 17. maddesi şöyledir:

"Bölge valisi, vali veya kaymakam, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla belirli bir toplantıyı bir ayı aşmamak üzere erteleyebilir veya suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike mevcut olması hâlinde yasaklayabilir."

15. 5442 sayılı Kanun'un 11. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"A) Vali, il sınırları içinde bulunan genel ve özel bütün kolluk kuvvet ve teşkilatının amiridir. Suç işlenmesini önlemek, kamu düzen ve güvenini korumak için gereken tedbirleri alır. Bu maksatla Devletin genel ve özel kolluk kuvvetlerini istihdam eder, bu teşkilat amiri ve memurları vali tarafından verilen emirleri derhal yerine getirmekle yükümlüdür.

....

C) İl sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi valinin ödev ve görevlerindedir.(Ek cümle: 25/7/2018-7145/1 md.) Bunları sağlamak için vali gereken karar ve tedbirleri alır.

(Ek paragraf: 25/7/2018-7145/1 md.)Vali, kamu düzeni veya güvenliğinin olağan hayatı durduracak veya kesintiye uğratacak şekilde bozulduğu ya da bozulacağına ilişkin ciddi belirtilerin bulunduğu hâllerde on beş günü geçmemek üzere ildeki belirli yerlere girişi ve çıkışı kamu düzeni ya da kamu güvenliğini bozabileceği şüphesi bulunan kişiler için sınırlayabilir; belli yerlerde veya saatlerde kişilerin dolaşmalarını, toplanmalarını, araçların seyirlerini düzenleyebilir veya kısıtlayabilir ve ruhsatlı da olsa her çeşit silah ve merminin taşınması ve naklini yasaklayabilir."

B. Uluslararası Hukuk

16. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre ifade özgürlüğü demokratik toplumun temelini oluşturan ana unsurlardan biridir. AİHM, ifade özgürlüğüne ilişkin kararlarında ifade özgürlüğünün toplumun ilerlemesi ve bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini teşkil ettiğini vurgulamıştır. AİHM'e göre 10. maddenin ikinci paragrafı saklı tutulmak üzere ifade özgürlüğü sadece toplum tarafından kabul gören veya zararsız ya da

ilgisiz kabul edilen *bilgi ve fikirler* için değil incitici, şoke edici ya da endişelendirici bilgi ve düşünceler için de geçerlidir. Bu, yokluğu hâlinde *demokratik bir toplumdan* söz edemeyeceğimiz çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin bir gereğidir. AİHM, 10. maddede güvence altına alınan bu hakkın bazı istisnalara tabi olduğunu ancak bu istisnaların dar yorumlanması ve bu hakkın sınırlandırılmasının ikna edici olması gerektiğini vurgulamıştır (benzer kararlar için bkz. *Handyside/Birleşik Krallık*, B. No: 5493/72, 7/12/1976, § 49; *Von Hannover/Almanya (No. 2)*, B. No: 40660/08, 60641/08, 7/2/2012, § 101).

17. AİHM, *Chauvy ve diğerleri/Fransa* (B. No: 64915/01, 29/6/2004, § 69), kararında *tarihsel olgular ve olguların yorumlanmasma* ilişkin görüşünü ortaya koymuştur. Buna göre -Yahudi soykırımı gibi tarihî gerçekliğin açıkça ortaya konduğu kategori dışında yer alan durumlarda- tarihî hakikat arayışının ifade özgürlüğünün ayrılmaz bir parçası olduğu belirtilmiştir. AİHM, geçmişte yaşanmış olaylar ve bu olayların yorumlanmasına ilişkin tarihçiler arasında süregelen tartışmaların bir parçası olan temel tarihsel sorunları tahkim etmenin Mahkemenin görevi olmadığını ifade etmiştir.

18. AİHM, *Perinçek/İsviçre* (B. No:27510/08, 15/1/2015, § 102, §§ 226-282, §§ 271-280) kararında, başvuru olan Türk siyasetçinin İsviçre'de verdiği konferanslarda, Osmanlı İmparatorluğu'nun Ermeni halkına yönelik soykırım gerçekleştirdiği iddialarını yalanlaması nedeniyle verilen cezayı Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında inceleyerek ihlal kararı vermiştir. İsviçre mahkemesi, başvuru olanın soykırım iddiasına ilişkin olarak İsviçre'deki yerleşik görüşten farklı bir görüşünü dile getirdiği için mahkûmiyet kararı vermiştir. AİHM, Ermeni halkına yönelik 1915 tarihinde uygulanan tehcirin ve mallara el konulmasının "*soykırım*" olup olmadığını belirleme görevinin olmadığını vurgulamış ve ayrıca hukuken bu şekilde bir yetkisinin de bulunmadığını açıklamıştır. Somut olayda ifade hürriyetinin ihlali sonucuna varırken AİHM; başvuru olanın ifadelerinin kamuoyunu ilgilendiren bir konuyla ilgili olduğunu, bir nefrete veya hoşgörüsüzlüğe teşvik niteliğinde olmadığını, ilgili ülkede konuya dair artan bir gerilimin veya belirli bir tarihi izin bulunmadığını ve sözlerin dile getirildiği bağlamı dikkate almıştır. Ayrıca söz konusu ifadelerin ilgili ülkede yaşayan Ermeni toplum mensuplarının onurunu, ceza yaptırımını gerektirecek nitelikte etkilemediğini gözeterek bu şekildeki bir müdahaleyi gerekli görmemiştir.

19. AİHM *Güçlü/Türkiye* (B. No:27690/0, 10/2/2019) kararında, başvuru olanın "*demokrasi ve Kürt sorunu*" başlıklı bir toplantıda 1915 yılında bir Ermeni soykırımı yapıldığına yönelik konuşması nedeniyle verilen mahkûmiyetine ilişkin başvuruyu inceleyerek ifade hürriyetinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Başvuru olan, Türkiye Cumhuriyeti topraklarında yaşayan veya yaşamış olan Ermeni ve Kürt halkını başlı başına ulusal bir halk olarak nitelendirmiş ve bu iki halktan 1915'te önce Ermenilerin ve daha ileri tarihlerde de Kürtlerin "*zorla kendi topraklarından uzaklaştırıldıklarını*" iddia etmiştir. Konuşmasında söz konusu iki halkın başına gelenlerin benzerliğine dikkat çeken başvuru olan, kendisini dinleyenlere önce "*Ermenilere yapılan haksızlığı*" kabul etmeleri gerektiğini, zira iddiasına göre "*Kürt sorununu*" çözmek için bunun bir ön şart olduğunu ileri sürmüştür. İhtilafli söylemin içeriğini ve anlatım tarzını daha iyi analiz edebilmeye yönelik AİHM, olaya tarafların sunduğu açıdan bakmış ve özellikle ulusal mahkemenin mahkûmiyet kararının gerekçesine odaklanmıştır. Kararda, ihtilafli söylemin açıkça kamu yararına bir tartışma olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte AİHM, hem Türkiye'nin sosyo-politik ve tarihsel gündeminde sıcak bir tartışma konusu olan "*Kürt sorunu*" hem yine aynı ülkede ulusal düzeyde ve uluslararası platformlarda en çok tartışılan konulardan biri olan "*Ermeni sorunu*"

söz konusu olduğunu vurgulayarak böylesine önemli bir konuda ifade özgürlüğü kısıtlamalarının daha dar bir çerçevede yorumlanması gerektiğini açıklamıştır. Başvuruya konu analizin, ulusal makamların düşüncelerine uymadığını ancak tartışma kavramının genelde farklı düşüncelerin karşı karşıya gelmesi olarak tanımlandığını belirten AİHM, eğer ihtilafli söylem, özellikle Devlet politikasını benimseyen bazı kimselerin düşünceleriyle çakışan, onları inciten ve hatta endişelendiren sonuç ve öneriler içeriyorsa -bu kadarla sınırlı kaldığı sürece- bu tür düşüncelerin ifade özgürlüğü kapsamında mütalaa edilebileceğini değerlendirmiştir. Somut olayda ifadelerin halkı şiddete veya nefrete teşvik ettiğine yönelik bir belirleme olmadığını, kamuoyunun Türkiye'nin güneydoğusundaki duruma ilişkin farklı bir bakış açısı konusunda bilgi alma ve ülkenin politika ve tarihi hakkında demokratik bir tartışma yapma hakkına yeterli ihtimamı gösterilmediğini belirten AİHM -daha sonrasında kaldırılabilir- verilen mahkûmiyet nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 10. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Anayasa Mahkemesinin 12/6/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

21. Başvurucu Vakıf; amaçları kapsamında Kayseri'de gerçekleştirilmek istenilen paneller farklı kentlerde yaşanan toplumsal, ekonomik, politik ve kültürel değişimlerin anlaşılması, çalışmaların akademik dünyaya duyurulması ve yeni araştırmalara kaynak sağlanması amaçlandığını belirtmiştir. Anılan etkinliğin Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı tarafından da desteklendiğini, bu kapsamda yapılacak konferans tebliğleri için ulusal ve uluslararası bir çok üniversiteden bilim komitesi oluşturulduğunu açıklamıştır. Başvurucu Vakıf, idarece bu etkinliğin kamu düzeni ve güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlike oluşturabileceğine dair somut herhangi bir gerekçe gösterilmeden keyfi bir şekilde yasaklandığını ve müdahalenin gerekliliğinin yeterli bir gerekçeyle gösterilmediğini iddia etmiştir. Ayrıca başvurucu; konferansın 2911 sayılı Kanun hükümlerine tabi olmadığını, bilgi paylaşımı sağlayacak etkinliğin ve konferansta sunulacak tebliğlerin ne şekilde açık ve yakın tehdit oluşturacağını ortaya konulmadığını, sunum başlıkları arasında idarenin yasaklamaya dayanak gösterdiği tebliğin bulunmadığını, bununla birlikte konuşmanın içeriği ve sonuç bildirisi hakkında bilgi edinilmeden tahmini bir varsayım ile konferansın süresiz ve belirsiz bir şekilde yasaklandığını ileri sürmüştür. İfade özgürlüğünün rahatsız edici bilgiler için de geçerli olduğunu ifade eden başvurucu, yakın ve açık tehlikeden bahsedilebilmesi için söylenen mesajın yerin ve zaman ölçütlerine bakılarak bu duruma uygun olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiğini ancak hiçbir gerekçe ortaya konulmadan idarenin yasaklama kararı verdiğini, bu nedenlerle ifade özgürlüğü ile bağlantılı toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, gerekçeli karar hakkı ile bağlantılı adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Bakanlık görüşünde; yapılması planlanan konferansın konu başlıklarının Vakfın amaçlarına uygun olmaması, ayrıca kamu güvenliğine ve suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlikeler ortaya çıkabileceği gerekçesiyle etkinliğin yasaklandığı belirtilmiştir. Ayrıca İdare Mahkemesinin davanın reddine ilişkin kararının gerekçesindeki değerlendirmelerin de gözetilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Buna göre kararda yer alan planlanan konferansın konu başlıklarının başvurucu Vakfın amaçları arasında yer alan kültürler arası diyalogun artması, her türlü ayrımcılığın giderilmesi, toplumda barış ve uzlaşma kültürünün benimsenmesi

hedefleriyle örtüşmediği, aksine olumsuz yönde etkilenmesine sebebiyet vereceği değerlendirilmesine dikkat çekilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca bu durumun gerek konferans öncesi ve esnasında gerekse konferans sonrasında hazırlanacak sonuç bildirgesinin kamuoyuna yansımaları sonrasında şiddet olaylarına sebebiyet vermesinin muhtemel olduğu, kamu düzeni ve genel sağlığın bozulabileceği, yasaklama kararının gerek toplumun gerekse konferans katılımcılarının korunması amacıyla idarenin yetkisi çerçevesinde karar alındığı açıklanmıştır. Buna göre müdahalenin Anayasa'da yer alan hak ve özgürlükleri ihlal eder nitelikte olup olmadığı veya keyfilik içerip içermediği, başvuruya konu somut olayda başvuru Vakfın toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile devletin kamu düzenini koruması yükümlülüğü arasındaki adil dengenin sağlanıp sağlanmadığı hususlarının incelenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

23. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında devletlerin barışçıl nitelikteki toplanma hakkını sadece korumakla değil aynı zamanda hakkın kullanılmasına makul olmayan kısıtlamaları da getirmekten kaçınmakla yükümlü olduğunu belirterek bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları yinelemiştir.

B. Değerlendirme

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetinin özü Vakfın amaçları doğrultusunda yapılmak istenilen konferansta "*Ermeni soykırımı*" iddialarına ilişkin bir konuşma yapılacağı gerekçesiyle yasaklanması ve buna ilişkin olarak açılan iptal davasının ise gerekçesiz reddedilmesine ilişkindir. Bu sebeple başvurucunun şikâyetlerinin bir bütün olarak ifade özgürlüğü ışığında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

25. Anayasa'nın "*Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti*" kenar başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet Resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar..."

Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, ... amaçlarıyla sınırlanabilir."

26. Anayasa'nın "*Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı*" kenar başlıklı 34. maddesi ise şöyledir:

"Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir."

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir."

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

28. Başvurucunun düzenleyicisi olduğu bir konferansın yasaklanmasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale teşkil ettiği kabul edilmelidir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

29. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

30. Yukarıda anılan müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

31. Kanunlarda öngörülen koşullara göre kurulmuş vakıf statüsüne sahip bir tüzel kişilik olan başvurucu, kapalı bir alan olan Hrant Dink Vakfı Anarad Hıgutyun Binası Havak Salonu'nda, Kayseri ve çevresinin toplumsal, ekonomik ve kültürel değişiminin 100. yılı konulu bir konferans düzenlemek istemiştir. Kayseri Valiliği 2911 sayılı Kanun'un 17. Maddesi ile 5442 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (A) ve (C) fıkraları uyarınca başvuru konusu müdahaleye dayanak yasaklama kararını vermiştir. Başvurucu, 2911 sayılı Kanun'un 4. maddesi uyarınca (a) fıkrası ile *vakıfların kendi özel kanunlarına ve tüzüklerine göre yapacakları kapalı yer toplantılarının* ve (c) fıkrası ile *bilimsel amaçlarla yapılan toplantıların* 2911 sayılı Kanun'un kapsamı dışında tutulduğunu dolayısıyla etkinliğin anılan Kanun'daki sınırlamalara tabi olmadığını ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi başvurucunun iddialarının müdahalenin kanuniliği yönünden önemi bulunduğu bilincindedir. Ancak somut olayın değerlendirilme yöntemi ve mevcut başvurunun koşulları gözönüne alındığında, ilgili normların kanunla sınırlama ölçütünü karşılayıp karşılamadığına ilişkin incelemenin müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ölçütü ile birlikte yapılması gerektiği kanaatine varılmıştır (benzer değerlendirmeler için bkz. *Cahit Baybariz ve Edep Tekin*, B. No: 2015/15091, 22/7/2020, § 30; *Ayhan Ölmez ve diğerleri*, B. No: 2015/15090, 11/2/2021, § 34).

ii. Meşru Amaç

32. Başvurucunun düzenleyeceği konferansta yapılması planlanan konuşmanın Vakfın amaçlarına uygun olmadığı ve bu nedenle kamu güvenliğine ve suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike yaratacağı düşüncesiyle yasaklanmıştır. Dolayısıyla başvurucunun toplantı düzenlemesine yönelik müdahalenin *kamu düzeninin korunması* ve *suçların önlenmesi* amacıyla gerçekleştirildiği değerlendirilmiştir.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(1) Genel İlkeler

(a) Demokratik Toplumda İfade Özgürlüğü ile Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının Önemi

33. İfade özgürlüğü; kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanamaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Çoğunluğa muhalif olanlar da dâhil olmak üzere düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, açıklanan düşünceye paydaş sağlanması, düşünceyi gerçekleştirme ve gerçekleştirme konusunda başkalarını ikna etme çabaları, bu çabaların hoşgörülle karşılanması çoğulcu demokratik düzenin gereklerindedir. Dolayısıyla toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır. Bu itibarla düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (*Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; *Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; *Tansel Çölaşan*, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

34. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, ifade özgürlüğünün özel bir biçimi olup, bireylerin ortak fikirlerini birlikte savunmak ve başkalarına duyurmak için bir araya gelebilme imkânını korumayı amaçlamaktadır. Kolektif bir şekilde kullanılan ve düşüncelerini ifade etmek isteyen kişilere şiddeti dışlayan yöntemlerle düşüncelerini açıklama imkânı veren bu hak farklı düşüncelerin ortaya çıkması, korunması ve yayılmasını güvence altına almaktadır. Bu nedenle, Anayasal haklar içinde kendine has özerk rolünün ve özel uygulama alanının varlığına rağmen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, aynı zamanda ifade özgürlüğü ışığında değerlendirilmelidir. İfade özgürlüğünün demokratik ve çoğulcu bir toplumdaki önemi, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı için de geçerlidir (*Dilan Ögüz Canan*, B. No: 2014/20411, 30/11/2017, §§ 34, 36; *Ali Rıza Özer ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 115; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, §§ 72, 79; *Osman Erbil*, B. No: 2013/2394, 25/3/2015, §§ 31, 45; *Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş*, B. No: 2015/10676, 26/12/2018, §§ 31,32; *Yasin Agin ve diğerleri* [GK], B. No: 2017/32534, 21/1/2021, §§ 42,43).

(b) Müdahalenin Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygun Olması

35. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (*Bekir Coşkun*, §§ 53-55; *Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; AYM, E.2018/69, K.2018/47, 3/5/2018, § 15; AYM, E.2017/130, K.2017/165, 29/11/2017, § 18; *Yasin Agin ve diğerleri*, § 52). Müdahaleyi

oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir (*Zübeyde Füsün Üstel ve diğerleri* [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 77; *Sırrı Süreyya Önder* [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 58; ayrıca bazı farklılıklarla birlikte bkz. *Bekir Coşkun*, § 51; *Mehmet Ali Aydın*, § 68; *Tansel Çölaşan*, § 51). Orantılılık ise bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir (*Zübeyde Füsün Üstel ve diğerleri*, § 132; ayrıca bazı farklılıklarla birlikte bkz. *Bekir Coşkun*, § 57; *Tansel Çölaşan*, §§ 46, 49, 50; *Hakan Yiğit*, B. No: 2015/3378, 5/7/2017, §§ 59, 68).

36. Kamu otoriteleri söz konusu dengelemeyi yaparken ve temel hakka yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılayıp karşılamadığı noktasında belirli bir takdir yetkisine sahiptir. Ancak bu takdir payı, Anayasa Mahkemesinin denetimindedir (ifade özgürlüğü bağlamında değerlendirme için bkz. *Zübeyde Füsün Üstel ve diğerleri*, § 74-76; *Kemal Kılıçdaroğlu*, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 57).

37. Anayasa Mahkemesinin bir görevi de bireylerin fikirlerini toplantılar ve gösteri yürüyüşleri düzenlemek yoluyla ifade etme hakları ile Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçlar arasında adil bir dengenin sağlanıp sağlanmadığını denetlemektir. Meşru amaçların bir olayda varlığının hakkı ortadan kaldırmadığı vurgulanmalıdır. Önemli olan bu meşru amaçla hak arasında, olayın şartları içinde bir denge kurmaktır (*Dilan Ögüz Canan* § 33; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 74; *Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş*, § 38; *Yasin Agin ve diğerleri*, § 54).

38. Anılan denetim sırasında Anayasa Mahkemesi temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin gerekçesine odaklanır. Kamu makamlarının temel hak ve özgürlüklere -zorunlu bir ihtiyaca karşılık geldiğini ve orantılı olduğunu- ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya koymadan yaptıkları müdahalelerin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olarak kabul edilebilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahaleler Anayasa'nın 34. maddesini ihlal edecektir (toplantı ve gösteri yürüyüşü bağlamında benzer ilkeler için bkz. *Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş*, § 40; *Yasin Agin ve diğerleri*, § 56; ifade özgürlüğü bağlamındaki ilkeler için bkz. *Kemal Kılıçdaroğlu*, § 58; *Bekir Coşkun*, § 56; *Tansel Çölaşan*, § 56; *Zübeyde Füsün Üstel ve diğerleri*, § 120).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

39. Başvurucu Vakıf, kanunlarda öngörülen koşullara göre kurulup faaliyetlerine devam eden ve kuruluş belgesine göre demokratik yurttaşlık bilincine sahip, kültürel çeşitliliğe ve farklılıklara saygılı bireylerin gelişmesine katkıda bulunmayı amaçlayan bir tüzel kişiliktir. Somut olayda başvuru Vakıf, Kayseri ve çevresinin toplumsal, ekonomik ve kültürel değişiminin 100. yılı (1850-1950) konulu bir konferans düzenlemek istemiştir. Başvurucu, bu amaçla ulusal ve uluslararası birçok bilim insanını konferansa davet etmiş ve konferans sonunda sunulacak tebliğleri kitaplaştırarak yeni araştırmalara kaynak sağlamayı hedeflediğini açıklamıştır (bkz. §§ 5, 6). Nitekim başvuru Vakıf, başvuruya konu konferansta sunulacak tebliğlerin on altısını 2022 yılında bir araya getirmiş ve "*bu kitap, 18-19 Ekim 2019'da Hrant Dink Vakfı Anarad Hıçutyun Binası Havak Salonu'nda yapılması planlanan ancak yasaklanan 'Kayseri ve Çevresi: Toplumsal, Kültürel ve Ekonomik Tarihi' başlıklı konferansta sunulmak üzere hazırlanmış bildirilerin 16'sını içermektedir*" sunuşu ve "*Kayseri Tebliğleri*" başlığı ile kitaplaştırarak satışa sunmuştur.

40. Bu bağlamda yapılacak bir etkinliğin bir düşünce açıklaması mahiyetinde olduğu hususunda kuşku bulunmamaktadır. Bunun yanında söz konusu faaliyet ile belli bir amaçla bir araya gelen topluluğun oluşturduğu bir konferansta düşüncelerin aktarılması amaçlandığından Anayasa'da düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına ilişkin güvencelerden de yararlanır (benzer değerlendirmeler için bkz. *Gürkan Demirtaş*, B. No: 2016/12475, 28/11/2019, § 26; *Erdem Yinanç ve Burcu Bardakçı*, B. No: 2016/13475, 11/9/2019, § 42).

41. Konferansta konuşulacak konuların Vakfın kuruluş amaçlarına uygun olmaması yasaklama kararına dayanak yapılmıştır. 3/10/2001 tarihinde Anayasa'nın 34. maddesinin "*Dernekler, sendikalar ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kendi konu ve amaçları dışında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyemezler; ve konu ve amaçları dışındaki toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılamazlar*" biçimindeki son fıkrasında yapılan değişiklik ve 26/3/2002 tarihinde 2911 sayılı Kanun'un "*Dernekler, vakıflar, sendikalar ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları kendi konu ve amaçları dışında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyemezler*" biçimindeki 21. maddesinin ilga edilmesiyle vakıfların sadece kendi konu ve amaçları ile ilgili toplantı ve gösteri yürüyüşü yapabileceklerine yönelik anayasal ve yasal sınırlamalar ortadan kaldırılmıştır. Dolayısıyla idarenin çoğulcu ve katılımcı demokrasinin gereği olarak başvuru Vakfın belirleyeceği toplanma konusuna ilişkin bu şekilde bir gerekçeyle sınırlama getiremeyeceği açıktır. Anayasal örgütlerin hangi amaçlarla ve ne tür kararlar alabileceği yahut hangi faaliyetleri yapabileceklerini değerlendirmek idarenin ya da mahkemelerin görevi olamaz. Aksine bir yaklaşımla dernekler, vakıflar, sendikalar ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının meşru faaliyetlerine yapılan müdahalelerin örgütlenme özgürlüğüne zarar vereceği açıktır (sendikalar bağlamında değerlendirme için bkz. *Ahmet Parmaksız* [GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019, §§ 56, 60).

42. İdarenin söz konusu toplantıyı yasaklamasının bir diğer gerekçesi ise kamu güvenliğine ve suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlikelerin ortaya çıkabileceği varsayımdır. Gerçekleştirilmesi planlanan konuşmada ve buna göre hazırlanıp dağıtılacak bildiri "*soykırım*" ve "*katliam*" ifadelerinin kullanılacak olması, idarenin bu kanaate ulaşmasında etkili olduğu anlaşılmaktadır. Başvurucu, kamu makamlarınca iddia edildiği şekilde ifadelerin ve konu başlıklarının bulunmadığını ileri sürmüş ise de idare ve yargı merciinin tespitlerinin de dikkate alınması gerekir.

43. Yüz yılı aşkın bir süre önce gerçekleşmiş olan "*Ermeni Tehciri*" aradan uzun bir süre geçmiş olmasına rağmen geçmişte ve hâlen ülkemizde ve uluslararası toplumda, akademik camialarda ve siyasi çevrelerde tartışılan önemli siyasi ve tarihi bir konu olmuştur. Somut olayda yasaklamaya dayanak ifadelerin, devlet yetkilileri ve Türk toplumunun geneli tarafından benimsenmediği ve rahatsız edici olduğu açıktır. Ancak ifade özgürlüğünün sadece toplum tarafından kabul gören veya zararsız ya da ilgisiz kabul edilen bilgi ve fikirler için değil incitici, şoke edici ya da endişelendirici bilgi ve düşünceler için de geçerli olduğu da gözetilmelidir (*Emin Aydın (2)*, B. No: 2013/3178, 25/6/2015, § 35). Bu değerlendirmeyle uyumlu olarak tarihsel gerçeklerin ortaya çıkarılması bakımından kullanılacak terimlerin ve açıklanacak yorumların -bir topluma veya kişilere karşı nefret aşılıyarak şiddete tahrik edecek veya haklı gösterecek nitelikte olmadığı sürece- ifade edilmesine imkân tanınması gerekir. Açıklanan bir düşüncenin salt ağır olması, devlet yetkilileri veya toplumun genelinin düşünceleriyle çelişmesi, onları inciten veya endişelendiren sonuç ve öneriler içermesi, keskin bir dil kullanılarak ifade edilmesi ve hatta tek taraflı, çelişkili ve subjektif olması

şiddete tahrik ettiği, topluma, devlete ve demokratik siyasal düzene yönelik olarak bir tehlike ortaya çıkarttığı ve buna bağlı olarak da toplumda karışıklığa neden olacağı anlamına gelmez (karşılaştırmak için bkz. *Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri*, § 128).

44. Nitekim gerçeğin ancak düşüncelerin serbestçe ifade edilebildiği ve tartışılabilirdiği bir ortamda ortaya çıkabileceğini gözetken Anayasa Mahkemesi, kararlarında devlet yetkililerini veya toplumun bir bölümünü rahatsız eden düşüncelerin demokratik bir toplum için şart olan çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirliliğin gereklerinden olduğunu bir çok kez teyit etmiş; siyasal ve kamusal meseleler olduğunda hakka yönelik müdahalelerin daha dar yorumlanması gerektiğini vurgulamıştır (*Fatih Taş* [GK], B. No: 2013/1461, 12/11/2014, § 94; *Abdullah Öcalan* [GK], B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 95; *Emin Aydın*, B. No: 2013/2602, 23/1/2014, § 41; *Dilan Ögüz Canan*, § 36; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri*, § 79; *Osman Erbil*, § 45). Bu nedenledir ki eldeki başvuruda, tarihsel olaylar bağlamında aktarılmak istenilen ve üstelik henüz açıklanmamış görüşlere idarenin sırf toplumun ekseriyeti tarafından uygun bulmadığından bahisle müdahalesi haklı görülemez.

45. İdare mahkemesi yasaklama kararının bir amacının da konferansın katılımcılarını şiddet hareketlerinden korumak olduğunu belirtmiştir. Devletin toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılanları ve hakkın kullanıldığı yerde yaşayan diğer bireyleri şiddet eylemlerine karşı koruma yükümlülüğü bulunduğunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Ancak kamu makamlarının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını kullanmak isteyenlerin güvenliğini sağlayarak üçüncü kişiler tarafından herhangi bir saldırıya uğrama endişesi taşımadan bu hakkı kullanmalarını temin etmesi yönünden de pozitif yükümlülükleri bulunduğu hatırd tutulmalıdır (benzer değerlendirmeler için bkz. *İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri*, § 47; *Ali Rıza Özer ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 122). İdare; toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının etkin kullanımını sağlama yükümlülüğünün gereği olarak varsa somut tehlikeleri ve tehditleri belirlemeli, bunları etkisiz hale getirmek için gerekli önlemleri almalıdır. İdare, kamu düzenini bozacak nitelikte bir tehlike veya tehdidin varlığını ve bunun daha hafif tedbirlerle bertaraf edilemeyeceğini somut olgulara dayalı olarak ortaya koyması hâlinde ve ancak son çare olarak toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale edebilir. Somut olayda ise idare, kişilerin anılan haktan tam anlamıyla yararlanabilmeleri için gerekli önlemleri değerlendirmeden ve çatışan menfaatler arasında adil bir denge kurmaya çalışmadan otomatik olarak yasaklama yoluna gitmiş, koruyucu tedbirler alma yönündeki pozitif yükümlülükleri gözardı etmiştir.

46. Başvuruya konu müdahalenin zorunlu bir sosyal ihtiyaçtan kaynaklandığının ispatı, yasaklama kararını veren Valiliğe düşmektedir. Bu doğrultuda kamu gücünü kullanan organlar anayasal haklara, somut olayda olduğu gibi temel hakkı tamamen yasaklamak şeklinde bir müdahalede bulduklarında, yasaklama kararıyla giderilmeye çalışılan güvenlik kaygısının dayanaklarını ya da ulaşılmaya çalışılan diğer meşru amaçları ikna edici biçimde göstermelidir (benzer değerlendirmeler için bkz. *İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri*, § 47; *Ali Rıza Özer ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 122). Kuşkusuz böyle bir yükümlülük, idarenin kararında kamu düzeni ve güvenliğine ilişkin her türlü ayrıntıya yer vermesi anlamına gelmemektedir. Ancak bu durumda idarenin hakkı kullanmasını temin etme şeklindeki pozitif yükümlülüğünün ortadan kalktığı ve müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekmektedir (bkz. § 44). Nitekim aksi durumun kabulü hâlinde sadece soyut bazı mülahazalarla ve buna bağlı olarak da kamu düzeni ve güvenliği gerekçesiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına müdahale edilebilir ki bu durum, anılan hakkın kullanılmasının öngörülemez biçimde sınırlandırılmasına yol açabilir.

47. Tüm bu açıklamalar doğrultusunda kamu düzeni ve güvenliği yönünden bir tehlike meydana gelebileceği şeklinde hiçbir somut veri ile desteklenmemiş salt soyut bir gerekçenin başvuruya konu yasaklama kararı için haklı ve ikna edici bir gerekçe olarak kabul edilebilmesi mümkün değildir (kamu düzeninin bozulabileceğine ilişkin unsurların neler olduğunun gösterilmemesi nedeniyle verilen ihlal kararlarından biri için bkz. *Dursun Soydan ve diğerleri*, B. No: 2015/2948, 14/11/2018, § 61).

48. Sonuç olarak somut olayın koşullarında başvuru Vakfın düzenleyeceği konferansın yasaklanmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamaya yönelik ve demokratik bir toplumda gerekli olduğunun *ilgili ve yeterli gerekçelerle* ortaya konulmadığı değerlendirilmiştir.

49. Açıklanan gerekçelerle ifade özgürlüğü bağlamında Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

50. Başvurucu anayasal hakkının ihlal edildiğinin tespitini ve yeniden yargılama yapılmasını talep etmiştir. Başvurucu tazminat talebinde bulunmamıştır.

51. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercii tarafından yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerince ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kayseri 2. İdare Mahkemesine (E.2019/1182, K.2020/166) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 18.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 19.287,60 TL yargılama giderinin başvuru ÖDENMESİNE,

Başvuru Numarası : 2021/29443

Karar Tarihi : 12/6/2024

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuru Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/6/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.